

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציין מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עטרת שרה"
ע"ש רבי רפאל זביחי בן פינחס זצ"ל ע"ש מו' שרה זביחי בת דינה ע"ה
נוסדו בשנת תשכ"ז (1967) בתל אביב

יום הכפורים

עלון מס': 1,927 | תשפ"ג

ליקט וערך: הרב רפאל זביחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב

העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זביחי שליט"א

ברית שלוש עשרה - יג' מידות

במהלך תפילות יום הכיפורים והסליחות, אחרי כל פיוט, מגיעה אמירת י"ג מידות של רחמים. זו הנקודה המרכזית, וסביב זה, סובב כל עניין הימים הנוראים. בני עדות המזרח, נוהגים לומר ביום הכיפורים, 26 פעמים י"ג מידות של רחמים. 26 פעמים כגימטריה של שם הוויה. בני עדות אשכנז, נוהגים אחרת... כל אחד והמנהגים שלו, אבל זה הבסיס המרכזי, כל הזמן חוזרים, פעם אחר פעם, על י"ג מידות של רחמים.

המקור למנהג הזה, זו גמרא (מסכת ראש השנה יז, ב): "ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם... א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם"... יש כאן הבטחה של הקב"ה, שאם עם ישראל חוטא... יגידו לפניו י"ג מידות של רחמים, והבקשה שלהם תתקבל. זה לא פוטר מתשובה, האמירה של י"ג מידות של רחמים פועלת רק לאחר שהאדם קיבל על עצמו חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, וסיים את התהליך של תשובה, כדי להשיג מחילת עוונות, לאחר מכן צריך להגיד י"ג מידות של רחמים.

רבינו בחיי בפרשת כי תשא מבאר: מאז שחרב הבית, ואין לנו בית מקדש, ולא מזבח ולא כהן, הדבר היחיד שמביא לכפרת עוונות, זה אמירת י"ג מידות של רחמים. רבי אברהם סבע בספרו 'צרוור המור' שואל: הרבה אמרו י"ג מידות של רחמים, ולא נענו. אז איך יכול להיות שברית כרותה לי"ג מידות של רחמים, שכל מי שיאמר אותה, זה יתקבל? מבאר רבי אברהם סבע: צריך לשים לב, למה שהגמרא אומרת. היא לא אומרת ש'אם יאמרו לפני כסדר הזה', יזכו למחילת עוונות, כתוב ש'אם יעשו לפני כסדר הזה', אני מוחל להם! הקב"ה לא אמר להגיד י"ג מידות, הוא אמר: אם אתם רוצים לזכות למחילת עוונות, אתם צריכים לעשות דבר אחד - כמו שאני נוהג, ככה אתם תנהגו. כמו שאני רחום, כך אתם תהיו רחומים. מה אני חנון, כך אתם תהיו חנונים...

המגיד מדובנא, המשיל על כך משל: משל לאדם שהלך לרופא, מפאת שאינו חש בטוב, ונתן לו הרופא רשימה של תרופות שהוא צריך לקחת. ב-8 בבוקר תבלע את זה... ב-9 בבוקר תיקח את אלו... כאיש ששומר על בריאותו הלך מיד לבית מרקחת וקנה את כל הרשימה. כדי לא לפספס מאומה, הן חייו ובריאותו על כף המאזניים - הוא תולה את הרשימה במטבח בכניסה, על ארון התרופות. כל בוקר, כשהוא מתעורר משנתו, הוא מכריז ב-8 את זה, ב-9 את זה, ב-10 את זה... "אבל שום כדור, הוא לא לוקח לפיו, הוא רק מקריא את הדף. אומר המגיד מדובנא כן הוא הנמשל: מלהקריא את הדף, אתה תישאר חולה, עד שתפטר מהעולם, לא יקרה שום דבר. הרופא נתן לך את הרשימה, כדי שתדע מה לקחת, אבל אם לא תיקח את התרופות, לא תעשה בזה כלום. הקב"ה נתן לנו י"ג מידות של רחמים, כדי שנדע מה לעשות. הוא מגלה לנו את י"ג המידות שלו, ואמר "אם תדבקו בהם, מובטח לכם שימחלו לכם העוונות..."

"כי ביום הזה יכפר עליכם" - ראשי תיבות **בכיה**. "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" ראשי תיבות **חמלתי**. רמז למה שמובא בזוהר שבכיה היא סגולה לרחמים, ככתוב: "והנה-נער בכה ותחמל עליו". **והארי ז"ל אמר**, שמי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו מתוקנת. (רבי חיים פלאג'י)

לפני ה' תטהרו - רמז יש כאן, שיש להטהר לפני שבא יום הכיפורים, ולחזור בתשובה כבר בעשרת ימי תשובה.

סתם פיות משטיננו ומקטרגנו - כתב החפץ חיים, שכאשר האדם מבקש לסתום פי המשטינים, בודקים אותו בשמים אם הוא סתם פיו ונזהר מלדבר לשון הרע ורכילות, ואז תתקבל תפלתו.

מנהג ישראל לומר את הוידוי בניגון. וכתב ה"תפארת ישראל" בפרוש על המשנה בסוף מסכת תענית, כי הסיבה היא כדי לרמוז שאם יעשו תשובה מאהבה יתהפכו העוונות למצות. ובדרך צחות אומרים, שאין להאריך בוידוי ובאמירת "על חטא", כדי לא לזכור את ההנאה מהעברות.

מתוך המישים ושלוש אמירות 'על חטא' שבתפילה אנו מזכירים 'על חטא' אחד בלבד שחטאנו אותו 'ביצר הרע'. משום שעל-פי-רוב אנו סבורים כי החטא בא מיצר הטוב. רק לעיתים רחוקות האדם אכן יודע שהוא עובר עברה. בדרך-כלל הוא חושב שמעשיו ראויים, ואף נדמה לו שהוא עושה מעשה טוב וישר. (רבי פינחס הורביץ)

אם יום-הכיפורים היה חל פעם בשבעים שנה, זה היה אושר גדול שיש יום שבו נמחלים לאדם כל עוונותיו. עכשיו שיום-הכיפורים הוא בכל שנה, כמה גדול האושר! (רבי ישראל מסלנט)

ישבון

"והסר השטן מלפנינו ומאחרינו" - אמר רבי לוי יצחק מברדיצ'ב: פעמיים בשנה עומד השטן ומשטין על כלל ישראל שהן אוכלים ושותים - בפורים ובערב יום הכיפורים. **הקב"ה משיב לו לשטן**: מה שאוכלים בפורים, זה מפני שהתענו בתחילה בתענית אסתר, ומה שאוכלים בערב יוה"כ הוא משום שעתידיים הם להתענות למחר! וזה מה שאנו מבקשים בתפילה: **"והסר שטן מלפנינו"** - ביום הפורים מחמת מה שהתענינו "לפני". **"ומאחרינו"** - בערב יוה"כ הקדוש בזכות מה שאנו מתענים "אחרי"...

מושגים ביהדות

תשרי

יום הכיפורים, הוא יום הירצחו של **הנביא זכריה בן יהוידע הכהן**, בתקופת בית המקדש הראשון בזמן מלכות יואש. אביו יהוידע היה רבו של המלך יואש והוא העלה אותו למלוכה. לאחר מותו, באו שרי יהודה אל המלך והשתחוּ לפניו ועשו אותו אלוה. כשהוכיח אותם זכריה, רגמוהו באבנים בחצר בית ה' במצוות המלך והרגוהו. קברו מפורסם עד ימינו בנחל קדרון בשיפולי הר הזיתים, בסמוך ל'יד אבשלום'. אין להחליפו עם הנביא זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא, שהיה מאחורוני הנביאים בתחילת בית המקדש השני.

סיפור השבוע

ברכתו של מרן רבינו זצוק"ל

ביום הכיפורים ה'תשל"ד (1973), פרצה **מלחמת יום הכיפורים** שגבתה הרוגים ופצועים רבים מעם ישראל. בעת שביקר הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף את פצועי המלחמה בבתי החולים ברחבי הארץ, בבית החולים "הדסה" בירושלים הוא נתקל בבחור שעניו חבושות עקב פציעתו. הפצוע ליטף את ילדיו הקטנים, חווה את תווי פניהם בידי, והבין שיותר לא יזכה לראותם בעיניו. הרופא אף לחש לרב שהבחור כנראה לא יראה שוב. **ניגש הרב עובדיה למיטת החייל הפצוע** ובירך אותו באריכות, כשדמעות זולגות על פניו. המקרה כה זעזע את הרב שלא יכל להמשיך ולבקר את הפצועים, ורק למחרת חזר אל בית החולים כדי להמשיך ולבקרם. כעבור שבועות מספר חזר הרב עובדיה אל בית החולים. אחד הרופאים פגש בראשון לציון ואמר לו בהתרגשות רבה כי החייל הוא, שהרב בכה כשבירך אותו, חזר לראות. הרב עובדיה החל לדמוע שוב אך הפעם משמחה, תוך כדי שהוא קורא לרופאים בשבחים ומגמד מעצם ברכתו לפצוע. (סופר ע"י עוזרו של מרן רבות בשנים הרב שלמה זביחי שליט"א שהיה נוכח בעת התרחשות המעשה)

יוסיף דעת

יום הכיפורים נקרא בלשון רבים כיפורים, ולא כיפור, כמו שנאמר בתורה: **"כי יום כפרים הוא לכפר עליכם"** (ויקרא כג, כה). בפרקי דרבי אליעזר כתוב: אלמלא יום הכיפורים, לא היה עולם עומד. שיום הכיפורים מכפר בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר **"שבת שבתון הוא לכם"**, שבת בעולם הזה שבתון לעולם הבא. כתב בעל **"יפה ללב"**, שזו הסיבה שהוא נקרא בלשון רבים, כנגד העולם הזה והעולם הבא ובשניהם הוא מכפר. **יום הכיפורים אינו בטל לעולם**, שנאמר **"והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה"** (ויקרא טז, לד), אפילו כל המועדים עוברים, יום הכיפורים אינו עובר.

בתפילת נעילה אומרים את הנוסח **"כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישראל"**. רבים תמהים לפשר שינוי הלשון, במקום לכתוב **"סולח ומוחל"**, בצורת מקור, כפי שמשתמשים בדרך כלל בפיוטים ובתפילות, נאמר כאן בלשון שונה של תואר הפועל. מצא **רבי ישראל מרוזין** רמז נאה כדי להסביר ענין זה, על סמך דברי הגמרא במסכת בבא מציעה, ש'רובץ' - פירושו רובץ באופן אקראי, וכן **"עומד"** - נעמד עכשי באופן זמני. אבל **"רבעץ"** הוא חמור שרובץ באופן קבוע ולחמור כזה אין חיוב לסייע בפריקתו, שכן התורה אומרת לפרוק רק מחמור שרובץ באופן אקראי תחת משאו. אף כאן, הקדוש ברוך הוא לא רק מוחל וסולח באופן זמני, אלא **"סולחן ומוחלן"** באופן תמידי אם האדם חוזר בתשובה.

יוסיף חכמה

יום כיפור - השטן יוצא לפגרה

מעשה במלך, שהיה לו בן יחיד אהוב ויקר. מינה לו המלך אפוטרופוס, אדם משכיל וחכם, שיהיה איתו תמיד, ללווה אותו בכל מקום, ילמדו הליכות חיים ויספק לו את כל צרכיו. אך בן המלך נטה להשתובב, הוא לא הטה אוזן לדבריו, לא אבה ללכת בדרכיו, ובחר בדרך רעה. הממונה סיפר למלך שבנו סר מן הדרך הטובה, והוא ממאן לשמוע בקולו ולעשות כדבריו. קצף המלך על בנו, ומרוב כעסו סרב לראות את פניו. הצטער בן המלך צער רב, וביקש לבוא אל אביו, להתחנן לפניו ולרצות את פניו. אבל הממונה נהג עימו בקפידה, וחסם את דרכו אל האב. לא זו בלבד, אלא שדאג לספר באוזני המלך את כל מעללי בנו, כדי להגדיל את כעסו והקפדתו. **יום אחד הודיע הממונה לבן המלך**, כי יאלץ להיעדר מן העיר למשך יממה. ניצל הבן את היעדרותו ורץ אל אביו, נפל לפני רגליו ובכה, התוודה על כל הרעה שעשה מנעוריו ועד עתה. התנצל, שקדחה בו אש נעורים, התחייב לקבל על עצמו לעזוב את דרכו וללכת בדרך טובים, והתחנן לפני אביו בקול מר: **"סלח נא, כפר נא לאשמותי!"** מיד נכמרו רחמי האב על בנו, ויקרבהו בימינו, הושיבו על ברכיו, והרעיף עליו את אהבתו. **כל יהודי הוא בן מלך**, אהוב וחביב ויקר לאביו שבשמים. והנה הבן היקר במשך השנה מתפתה ללכת שולל אחר שרירות ליבו הרע, לעשות מעשים שהם נגד רצון אביו שבשמים. והשטן הולך ומקטרג עליו, מזכיר את מעשיו הרעים לפני בורא עולם, ומקשה עליו מאוד לעשות תשובה, להתקרב אל אביו. אולם יום אחד בשנה - השטן יוצא לפגרה... **"השטן" בגימטריה 364, ואילו ימות השנה מונים 365 יום**. השטן עושה את עבודתו בנאמנות במשך 364 ימים בשנה, אבל יום אחד, ביום הכיפורים - אין לו רשות לקטרג (יומא כ.). ההשתחררות הזו מעולו המכביד של השטן, שהוא גם היצר הרע, מורגשת בלבבות. אכן רואים אנו כי ביום הכיפורים, כל לב יהודי 'זז' במשהו, כמעט כל היהודים הולכים לבית הכנסת. אף יהודים רחוקים ביותר מחיי תורה ומצוות, מרגישים ביום זה דחף רוחני להתקרב לבוראם, ולו במשהו קטן. **ביום זה יש הארה מיוחדת ושפע רוחני רצון והשתוקקות להתקרב להקב"ה. מיוחד, כל אדם מרגיש**

תמונות גדולי ומאורי ישראל ויהיו עיניך ראות את מוריה" (ישעיהו ל"ב)

ראש מועצת חכמי התורה וראש ישיבת "פורת יוסף" רבינו שלום כהן זצ"ל מנשק את ידי הראשל"צ מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

הראשל"צ רבינו אליהו בקשי דורון זצ"ל, מרן הגר"ע יוסף זצ"ל, והרב שלום משאש זצ"ל רבה של ירושלים, במעמד אמירת 'סליחות' בכותל המערבי

הראשון לציון מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל עם מורנו הרב מאיר מאזוז שליט"א ראש ישיבת "כסא רחמים"

אימרת השבוע

"אמנם עיצומו של יום הכיפורים מכפר על העוונות, אך להיטהר - על האדם בעצמו לעשות כן" (רבי יצחק מוורקא)

